

Nr. 4, december 2018

Kære medlemmer

Ønskes en rigtig glædelig jul samt et godt nytår

Indhold: Referater

Annonce: Invitation til billedforedrag

Jul og juleskik i landsbyerne

Referat: Udflugt til Risbyholm!

Torsdag den 13. september kl. 18.30 mødtes ca. 50 medlemmer ved Risbyholm, og vejret var ”ligesom bestilt”.

Vi blev budt velkommen af Christian Clausen, der er 3. generation af familien Clausen på Risbyholm. Vi gik ind på gårdspladsen, hvor faderen Claus Clausen fortalte os om Risbyholms historie, fra gården blev oprettet i begyndelsen af 1700-tallet af Peder Benzon, og hovedbygningen er opført i 1722. Dengang fik den navnet Benzonseje. I 1903 fik gården navnet Risbyholm.

I ”gamle dage” var der rigtig mange mennesker beskæftiget på Risbyholm, nok omkring 50 personer. I dag er der 2 ansatte og familien selv.

I 1972 købte Vagn Clausen gården. Vagn Clausen havde været kartoffelavler i Jægerspris og var den første, der begyndte at vaske kartoflerne og putte dem i plastikposer til salg i supermarkeder. Det havde han tjent rigtig godt på, og det sammen med grundsalg til husbyggeri gav ham 7.000.000 kr. til køb af Risbyholm. Dengang var bygningerne og hele området meget forsømt. Claus Clausen fortalte, at der nok ikke havde været en eneste hel rude i alle udbygningerne. Brostensbelægningerne var bevokset med græs. Et springvand var usynligt osv.

I dag fremstår Risbyholm som nogle smukke og utroligt velholdte bygninger med omgivelser. Og som Kurt Hartvig Petersen udtrykte det, da vi gik derfra: ”De burde have et Ridderkors for at vedligeholde det så smukt”. Vi forstod også, at det var noget, de prioriterede højt.

Der hører en del boliger til Risbyholm. De er lejet ud og er med til at klare et år med tørkeramte afgrøder på markerne.

En rigtig spændende oplevelse, som vi takker for.

Solrød lokalhistoriske Forening

Arrangerer:

**Lysbilledaften i Havdrup Sognehus
Bistrupvang 33, Havdrup**

Torsdag d. 7. februar 2019, kl. 19.00.

Emnet er Havdrup Stationsby fra først i 1800-tallet til for ca. 40 år siden og hvordan den opstod.

Om byens ”pionertid”:

Om hotel, kro, mølle, købmandshandel, Havdrup Andelsbageri, jernbanen, stationen, soldater i Havdrup, friskole og forsamlingshus, den nye skole, telefoncentral, apotek, tørveskæring, ostehandler, trævarefabrikken, skotøjsfabrikken Hedebo, bryggeri, Havdrup Borger- og håndværkerforeninger, gadebelysning, frivilligt brandværn, mindestenen, Brugsen, Enebo, gymnastik, folkedansere, idrætshallen, dilettant, sangforening, sognerådene, Lynggaards ejendom, og meget andet.

Mød frem og hør.

Der vil blive serveret en kop kaffe.

Alle er velkomne og der er fri adgang.

Referat: Foredrag om Køge købstads grundlæggelse og historie

Det var meget imponerende. Der mødte 80 til 90 personer op til foredraget, hvor arkæolog Annemette Kjærsgård fra Museum Sydøstdanmark fortalte om, at Køge fik sine købstadsrettigheder i 1288 af Erik Menved og at inspirationen til Køges grundplan er hentet fra nordtyske byer.

Og vi fik en god aften.

Efter at have fortalt om Køges

opståen gik Annemette

Kjærsgård videre med at fortælle

om, hvordan Køges ”segl” fik sit

udseende og gik videre til at

fortælle om Køges befæstning og

gamle indre havn.

Befæstningen havde også en anden

mission. Den havde nemlig også

til opgave at være dige, da byen i

sine tider blev anlagt på den bare

strandbred, hvor den kun lå godt 1

meter over daglig vande.

Så hørte vi lidt om kirkens størrelse og beliggenhed og om hvorfor der i denne forholdsvis store by, kun var én kirke, men at der derudover også var nogle klostre, bl. a. i Vestergade hvor Sct. Gertruds Kapel lå ved indkørslen til byen.

Om 1658 hvor svenskerne besatte Køge og efter stormen på København ville begynde at befæste Køge og den svenske generalkvartermester Erik Dahlberg målte byen op og udarbejdede et projekt for en befæstning, men som man ved senere arkæologiske udgravninger, kun har fundet i mindre grad.

Om hvordan man dannede laug – købmandslaug – både ”Det tyske laug” og ”Det danske laug”, og f.eks. også Håndværkerlaug, som så bestemte, hvem der kunne optages i disse laug og på hvilke betingelser.

Annemette Kjærsgård fortalte

også om de to store sølvpengefund i Køge. Disse fund satte gang i, hvem der mon havde begravet pengene. Man undersøgte hvem der havde opholdt

sig i bygninger i nærheden, men det var i begge tilfælde ikke lykkedes at finde personer, som kunne tænkes at have gravet dem ned.

Der var også noget om gamle kajanlæg, som man har fundet og registreret

efter de seneste års mange udgravninger, men det har været svært at finde rundt i dem, da man ganske ofte blot lavede et nyt anlæg udenfor det gamle, hvorefter man blot fyldte mellemrummet ud med fyld.

Vi var med

Annemette Kjærsgård

på en lang, oplysende tur gennem Køges historie og til sidst handlede det om et velbevaret skibsvrag fra 1300tallet der fremkom i juni måned under Søndre Havn og som man endnu ikke er færdig med at undersøge og registrere. Men har man lyst, fik vi at vide, kan man endnu bevæge sig ud på Søndre mole for hver onsdag kl. 10-12 at kunne følge med i projektet. Og så var der kaffe og dejlig sandkage for til slut at kunne stille spørgsmål til Annemette Kjærsgård.

-0-

JUL OG JULESKIK I LANDSBYERNE

Juletiden og dens travlhed og traditioner i Solrød kommunes landsbyer

Der herskede travlhed på den gamle gård i flere uger op til julen, for grisen skulle slagtes, godt juleøl skulle brygges og der skulle bages sigtebrød og hvedebrød i store mængder, mens man på egnen for længst var holdt op med selv at bage rugbrød.

Det meste rugbrød blev købt og mange andre jule gode ting blev hentet hjem fra Køge eller Roskilde, når man alligevel havde leveret fødevarer til byens købmænd.

En julegris til slagtning havde næsten alle, selv arbejdsfolk, idet gårdens faste arbejdsmand gerne fik et stykke jord, hvori han kunne så byg til grisen og som han derefter gødede med hønsemøg fra sin lille hønseflok og

grisemøget fra det lille udhus, hvor den gik og havde gode dage, så længe det varede.

Men en morgen, en grå decemberdag, når grisen skulle slagtes, var det en sorgens dag for både kone og børn. Heller ikke grisen kunne forstå, hvad der skete. Nu havde den gået med krølle på halen og var blevet forkælet og nu rev brutale mænd den ud af den lune grisesti – og kort tid efter sad kniven i halsen på den og den forlod livet under hjerteskræende skrig, mens børnene græd om kap.

Når grisen var skoldet, skrabet og parteret blev det meste lagt i sulekarret, der de fleste steder var muret og pudset med vandglas, for at være rigtig tæt. Det var store mængder salt, der blev brugt ved saltningen og dertil kom ekstra lidt salpeter. Saltlagen stod helt op over grisedelene, for rigtigt at blive saltet og holdbart inden røgningen.

Til julen blev der også bagt store mængder af sigtebrød. Man kørte rugen til møllen. Gårdmændene kørte med hestekøretøj og mange husmænd fik en sæk rug med. Men hvis de ikke kunne få gårdmandens hjælp, så måtte de køre sækken med rug til mølle på deres trillebør og der kunne ofte være langt. Hvis man kom til den mølle hvor man plejede at få malet, så kunne man, ved juletid, ifølge gammel skik, få malet og sigtet en tønde rug uden betaling.

Selvom bønderne nok i den tid var nogle ret hårde folk, der ikke tog meget hensyn til småkårsfolk, så havde gårdmandskonerne tradition for, at de skulle hjælpe deres småkårsfolk, specielt ved juletid.

Så ved slagtetid og ved bagning sendte gårdmandskonerne den yngste af tjenestepigerne afsted med lidt juleslagtning og lidt julebag ud til de småkårshjem, hvor husfaderen arbejdede på gården, eller hvor konen malkede gårdens køer. Ved disse lejligheder var gårdmandskonerne ikke smålige.

Manden i gården vidste det selvfølgelig godt, men det lå langt under hans værdighed på nogen som helst måde at blande sig i den sag. Det var en ældgammel tradition, som han bøjede sig for uden et ord.

Gamle traditioner var i det hele taget noget levende i den gamle tid. Næ, man nægtede naturligvis, at man troede på nisser, men en stor del af den

gamle hedenske tro på ”Gårdboen” levede så dybt i sindet, at der flere gange i juletiden blev sat grød med en stor smørklat op på loftet, for det var bedst at holde sig gode venner med gårdboen, der nok kunne gøre livet surt for en bonde ved at trække dynen af ham om natten, eller ved at malke køerne om natten, så de ingen mælk gav, når pigerne kom ud for at malke. Mens der var travlhed inden døre juleaftensdag, med at lave alt tilrette til juleaften, så havde manden og karlene lige så travlt både i lo, lade og stald. Der blev gjort rent og fint overalt. Køerne og fårene fik rigelig forsyning af det bedste hør, man havde bjerget. Hestene fik ekstra havre og grisene ligeså.

Hos alle dyrene blev der givet ekstra strøelse og efter gammel skik og brug, blev der i alle stalde, lo og lade lagt nogle strå over kors.

Om det gjorde gavn! Det vidste man vel ikke så nøje, men det var nu en gammel tradition og det kunne vel aldrig skade. Når arbejdet i stald og lade var udført, gik arbejdsmanden og husmanden hjem, for at fejre julen i deres egen stue sammen med deres koner og børn.

Juletræet var så småt begyndt i de mere velhavende bondehjem.

På de større gårde var skikken med juletræet ved at vinde frem, men det tog en del år, før det blev almindeligt også i de små hjem i sognet.

Ved juletid var det også tid til ”offer”. Dette var den pengegave, som var et tillæg til præster og degnes lønninger, der almindeligvis erlagdes ved offergang på de tre store højtider og som stammer fra en lovbog fra 1683, der er

grundlaget for store dele af den danske lovgivning. Af hensyn til dette offer til præst og degn, måtte der i hvert fald være én fra hver ejendom i kirken juledag, til erlæggelse af pengegaven.

Men de, der ikke havde været i kirke i julen, mødte så op 2. juledag og efter disse officielle juledage kom halvhelligdagene mellem jul og nytår.

Dermed var de faste regler ved juletid ved at være slut.

Solrød Lokalhistoriske Forening

c/o Jørgen Christiansen
Østre Grænsevej 20
2680 Solrød Strand

Solrød Lokalhistoriske Forenings hjemmeside: www.solofo.dk

Formand	Jørgen Christiansen	20 28 78 11
Næstformand	Else Haugaard-Hansen	56 16 84 11
Sekretær	Ole Jørgensen	56 14 07 81
Kasserer	Lis Hansen	51 74 18 98
Best. Medlem	Kirsten Kurland	21 42 36 53
Arkæologiske gruppe (Kontakt til Museum Sydøstdanmark)	Kjeld Ejdorf	40 76 22 04

Årskontingent: 125 kr. for enkeltpersoner
150 for husstand, forening eller organisation

*Betaling af kontingent med girokort +01 5099978
ved netbank, eller kontakt foreningens kasserer:
Lis Hansen, telf. 51 74 18 98, lis.hansen@live.dk*

E-Mail adresser fra medlemmerne til bestyrelsen

*Foreningen udgiver hvert år 4 blade, hvor vi bringer forskellige oplysninger.
Hvis der er ekstra besked mellem to blade, så ville det være dejligt med jeres
e-mail adresse, så vi fremover kan bruge den, når det er nødvendigt.
Send venligst jeres adresse til: Jørgen Christiansen: joergenc@gmail.com*

Solrød kommunes Lokalarkivs hjemmeside: www.solrødarkiv.dk

Solrød Lokalhistoriske Arkiv 56 18 19 55

Solrød Aktivitets- og Frivilligcenter, Solrød Center 85,
2680 Solrød Strand. Åbningstid foreløbig torsdag kl. 16-18

Redaktion Bo Olsson
Eftertryk tilladt forudsat tydelig kildeangivelse
Tryk af medlemsblad: Grafisk Rådgivning APS
Antal tryk: 300, ISSN: 1397 – 6397